

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamestvo celoletna naročnina 90 din

Slovenija, 26. maja 1939.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

A. S.:

Prešernova slavnost v Vrbi

V nedeljo 21. majnika 1939. je izročil odbor, izbran iz zastopnikov najvišjih slovenskih kulturnih ustanov, v duhu pietete in zgodovinske resnice popravljen in opremljen Prešernovo rojstno hišo v last vsemu slovenskemu narodu. Ta nepozabna manifestacija slovenske kulturne edinstva ima najgloblji smisel zato, ker se je zgodila v današnjih dneh in ker je večina stvarnih sredstev zanjo zbrala mladina. Veličina tega dejanja je tako pretresljiva, da je bila zunanja priprava nanj premalo skrbno pripravljena. Ne glede na deževno vreme, ki je v nedeljo marsikoga zadržalo doma, bi tudi v lepem vremenu bilo, pomenu te slavnosti ustrežajoče, premalo ljudi v Vrbi, kajti odbor najbrže ni mogel, da bi veličini svoje zamisli primerno organiziral pravo narodno romanje v Prešernovo rojstno hišo. Na mesto tega so vabili zadnje dni pred slavnostjo samo po časnikih in še tu nekako nervozno, češ kdor hoče priti, naj pride, ali odbor ne bo nikogar posebej vabil. Če so pri tem mislili na slovensko meščansko družbo, okrog katere je treba hoditi z nebom, preden jo človek pridobi, da se pomeša med ljudstvo pri kakršni koli prireditvi, ki ni strankarskega značaja, tedaj so delali pravilno. Da pa niso zbrali ob tej slavnosti v Prešernovi rojstni hiši slovenske mladine iz bližnjih in daljnih krajev, da bi videla sad svoje požrtvovalnosti in da bi razumela veličino počastitve kmečkega doma v luči govorov največjih zastopnikov slovenskega duha, to pa se mi zdi opustitev velike in lepe prilžnosti.

Če pomislimo, kolikokrat zbobnajo pri nas ljudi iz golih strankarskih nagibov, tedaj pač moramo obžalovati, da jih niso poskusili zbrati na dan tolikega občenarodnega pomena.

Da je ta misel na nekaj podobnega navdajala odbor, so vsi poslušalci slavnostnih govorov dobro čutili. Kako žalostno je bilo, ko se je Oton Župančič v tistem delu svojega lepega govora, v katerem govori o pomenu Prešernove pesmi za mladino, zaman oziral po mladini. Le tu in tam si videl mladega človeka, če ne govorimo o domači mladini iz Vrbe in okolice, ki je oblečena v različne pisane uniforme stala na raznih krajih Ribičevine. Kje so bili udje mnogoštevilnih akademskih društev, kje srednješolci in kje so bili uniformiranci raznih političnih frakcij? V praznoto so se izgubile spriče tega lepe besede bana dr. Natlačena o narodni edinstvi in o tem, da je Prešernov dom prenehal biti dom le ene družine in postal dom vsega naroda. Zakaj niste privedli tega naroda v Vrbo, da bi slišal takšne vzpodbudne in plemenite besede? Videl sem nekatere kmečke ljudi. S kakšno pobožnostjo so poslušali te govore! Prepričan sem, da so pomenili zanje nepozabno doživetje. Zlasti pri govoru župnika Arneja, ki je segel s svojimi besedami v vsaktero srce z neznansko močjo ljubezni do Prešerna, naroda in slovenske zemlje, sem opazil solze v ugaslih očeh kmečkih mater in očetov, a ogenj v očeh maloštevilne navzočne mladine. In kako je morala pretresti vernega poslušalca Finžgarjeva pridiga o Prešernu kot odposlancu božje ljubezni in izvrševalcu njegove volje. Iz jasnega govora univerzitetnega rektorja dr. Kušca pa so čutili tudi preprosti ljudje, da je poezija nekaj veličastnega, čemur se klanja tudi prava znanost.

Če še enkrat poudarim, da je iz vseh govorov jasno zvenela misel, dopovedati vsemu narodu, da je s Prešernovo rojstno hišo dobil narodno svetišče, kot skromen, a večni spomenik geniju slovenskega kmečkega ljudstva, ki se je s Prešernom in njegovo pesmijo uvrstil med najvišje plemstvo človeškega duha, tedaj ne bo težko popraviti opustitve, ki se je 21. majnika 1939. zgodila iz neznanih, a gotovo vsaj individualno tehtnih vzrokov. Izbrati bo treba neki dan v letu in ga razglasiti za Prešernov dan. Tisti dan opustimo vsako drugo misel ali prireditev in naj se zbero

v Vrbi zastopniki vseh krajev in slojev v naši državi in izven nje, kjer prebivajo Slovenci. Naj jim spet spregovore najvišji odposlanci kulturnih in političnih ustanov o lepoti in veličini skupne narodne ideje, izviraajoče iz dragocene dediščine Prešerna in njegovih naslednikov. Naj jim izbrani umetniki razodenejo lepoto jezika, globino in višino duha, ljubezen čustva in žar hrepenenja po svobodi, pravici in edinstvi. Naj se snidejo štajerski orači in viničarji z gorenjskimi drvarji, pastirji in lovci, dolenski vinogradniki naj spoznajo gorenjske plavžarje in zasavske rudarje, Notranjec naj vidi savinjskega splavarja in hmeljarja, Meščan naj prisluhne težki in trdkmečki govorici, uradnik naj premisli delavčevu trpljenje in trgovec naj skuša razumeti, kaj pomeni grenko nagubano obličje kmeta. Tedaj bo polagoma izginil strašni občutek, ki ga ima človek, če opazuje posamezne sloje našega naroda.

Te misli so sad toplega občudovanja dela tistih naših mož (predysem pisatelja Fr. Finžgarja, Prešernovega rojaka), ki so o pravem času dali naši narodni ideji vidno podobo s preurejeno in vsemu narodu posvečeno Prešernovo rojstno hišo.

Usodna miselnost

Dne 19. t. m. je prinesel »Hrvatski dnevnik« kratek zapisek pod naslovom »Domoljub' o hujskačih«. V njem pravi, da piše »Domoljub« o hujskačih zoper sporazum in o škodi, ki bi jo utegnil napraviti že sam strah pred hujskanjem, kakor da bi kakšni »hujskači« mogli preprečiti, da se napravi nekaj dobrega in pametnega. Kadar pa komu ni do neke stvari, pa tega ne more javno priznati, tedaj si zmeraj izmisli neke umišljene hujskače, ki jim je treba popustiti, medtem, ko ni treba računati z mnenjem najširših ljudskih slojev. »Domoljub« pravi, da se mu vsiljuje misel o strahu pred hujskači sedaj, ko so zastali razgovori o sporazumu med Hrvatji in Srbi, in da se boji, da je kriva tega bojazen, kaj poreče eden in kaj drugi, ki mu ne bo ugodeno. Vsak zastoje v dogovorih pomeni oslabitev države. Mi Slovenci pa da želimo, sporazum zaradi države in zato, ker bomo tudi mi dobili tako samoupravo, kakor jo bodo dobili Hrvati.

To »Domoljubovo« razmišljanje o sporazumu končuje »Hrvatski dnevnik« s temile besedami: »Domoljub« lahko zatakne »samoupravo« sebi za klobuk.

Takoj naslednjega dne in očitno v zvezi z zgorajšnjim »Domoljubovim« sestavkom in s politiko slovenskih pripadnikov JRZ omenja »Hrvatski dnevnik« poročilo »Slovenca« o dr. Koroščevem govoru na mladinskem zborovanju v Celju. Dr. Korošec da je govoril tudi o sporazumu in izrekel upanje, da se bo to vprašanje nazadnje vendarle rešilo. Koroščeve besede da je obširno navajal tudi »Hrvatski dnevnik«, toda s pripombo, da so bile razgovori med dr. Mačkom in vladnim predsednikom končani že 27. aprila, s čimer da je menda hotel reči, da je sedaj odločitev na drugi strani. Gotovo pa je, da v tako važnih stvareh ne smejo biti formalnosti ovira, da se ne bi dalje z obeh strani prizadevalo za uspešno rešitev. Še se spominjamo besedi, ki jih je napisalo Mačkovo glasilo ob začetku pogajanj, češ da sporazumevanje ne more iti hitro od rok in da gospod Dragiša Cvetković ni edini činitelj in zaradi tega ni vse od njega odvisno. To pravilno naziranje velja gotovo tudi danes.

K tem »Slovenčevim« izvajanjem dostavlja »Hrvatski dnevnik«:

Če zanima »Slovenca« naše pisanje, naj vnovič prebere naše sestavke, pa bo videl, kako smo gledali na celo stvar. Vedeli smo prav dobro, kaj pišemo in

Vabilo

Zadnje in to številko smo poslali nekaterim slovenskim ljudem, ki doslej še niso bili naši naročniki, o katerih pa mislimo, da tudi čutijo potrebo nestrankarskega glasila, čigar naloga je, buditi zavest slovenske skupnosti in samobitnosti in čuti nad koristmi našega naroda.

Vabimo Vas torej vsej, ki doslej še niste bili v naših vrstah, da pregledate poslani številki in da se nam pridružite, če ste enakih misli z nami.

Če bi to ne bili ali bi iz katerega drugega razlogi ne mogli naročiti lista, Vas prosimo, da list vrnete.

Uredništvo in uprava »Slovenije«.

S tem so pretrgali z nesrečno politično raztrganostjo preteklih in žal še sedanjih dni in nam pokazali pravo pot do notranje in zunanje osrečitve vseh, tudi najmanjših narodnih sil. Gesla narodne diferenciacije so se preživela, danes je treba najtesnejšega združevanja, bratovskega zedinjevanja in popolne požrtvovalnosti. Naj vidi vsak Slovenec v Prešernovi rojstni hiši, zlasti pa v njegovi večni pesmi, da je ljubezen do narodne celote tista sila, ki daje poedincem in narodom — nesmrtnost!

zakaj to pišemo, in pokazalo se je, da smo imeli prav. Ker je bilo naše stališče pravilno, kakor priznava sam »Slovenec«, smo napravili iz njega potrebne sklepe. Kar piše »Slovenec« nadalje, ne bomo navajali, ker ga ne maramo podpirati pri razširjevanju netočnih vesti. »Slovenec« se v svojem sestavku sklicuje tudi na »Obzor«, po čigar pisanju sklepa, »da ne more biti besede o tem, da bi bili zagrebški predlogi odbiti in s tem sporazum pokopan. Očitno je treba čakati na protipredloge, ki bodo, če bodo potrebni, usmerjeni na to, da se sporazum v celoti za vse interesirane stranke olajša.« Morebiti pričakuje »Obzor« res protipredlogov. Mi o tem ne vemo nič. Zlasti ne vemo nič, če jih je prejel.

Te besede »Hrvatskega dnevnika« same zase ne bodo popolnoma razumljive za tistega, ki ne pozna nekaj dejstev.

Pred vsem naj spet opozorimo, da je »Hrvatski dnevnik« 9. t. m. ugotovil, da so se v boju Hrvatov za njihne pravice poleg samostojnih demokratov najboljše držali nekateri vodje JNS. Pa tudi še pri drugih priložnostih je opozoril, da danes ni več JNS tista, ki bi ovirala sporazum ali spletakarila zoper njega. Ni torej težko uganiti, kdo ga še more ovirati. In tudi o tem ne more biti dvoma, da imajo Hrvati za to svojo trditev težke dokaze. Sicer pa Hrvatje, kjer in kadar le morejo, kažejo precej naravnost na tiste, ki sporazum zaradi svojih osebnih ali strankarskih koristi zavlačujejo.

Druga stvar je posmehljiva zavrnitev miselnosti, ki jo širijo nekateri »voditelji« med nami, češ kar bodo Hrvati dobili, bo samodejno pripadlo tudi nam. Ali po domače povedano: ko bo miza pogrnjena in se kadila skleda za Hrvate na njej, se bomo tudi mi lahko usedli zraven.

Kaj pa, če nas ne bo nihče k mizi povabil? Ali če nas bodo samozvane odrinili od nje? In če nam je že osnovna resnica nedoumljiva, da ni nobena reč na svetu zastoj, mar se res iz svoje žalostne polpretekle zgodovine nismo ničesar naučili?

Vrhovno vodilo in modrost naših političnih voditeljev je bila zmeraj ista valpetovsko-biriška. Bodimo vneti podložniki in nič manj vneti priganjači in ovaduhi nepodložniških, pokončnih ljudi in duhov. Če bomo pridni, ni mogoče, da bi ta naša pridnost in vdanost ne dobila priznanja. Najmanj pa je gotovo, da bomo zmeraj dobili vsaj tisto, kar bo dano nepodložniškim, upornim duhovom, zoper katere smo našim gospodarjem pomagali. In tako smo bili vsi srečni, če smo se

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

smeli biti včasih za »milo« habsburško vladarsko rodovino zoper uporne Lahe in Madžare. Za plačilo pa smo dobili mi najostrejši germanizacijski sestav, Lah in Madžari pa svobodo. To je tudi prav ista usodna miselnost, ki nam je zaigrala Slovenjo Koroško pred dvajsetimi leti. Tudi takrat smo mislili, da se nam ni treba prizadevati zanje, dali nam jo bodo zmagovalci kar sami, ko smo bili vendar tako pridni in ko smo se tako navdušeno drli ob prihodu antantinih državnikov in generalov in zabavljali na Avstrijo in Nemčijo.

Produktivne sile našega gospodarstva

Pod tem naslovom je v majski številki »Dejana«* priobčil dr. Matija Žumer sestavek, čigar vsebino podajamo v skrajni obliki.

Vprašanje našega gospodarstva ni samo vprašanje preživljanja slovenskega ljudstva, od našega gospodarskega napredka je odvisen tudi slovenski kulturni razvoj in vzdrževanje in spopolnjevanje cele vrste naših kulturnih naprav. Zastoj v gospodarskem razvoju mora neugodno vplivati na vse ostale panoge narodne dejavnosti.

Povojni razvoj je obetal obrti in industriji v Sloveniji kot najbolj industrializirani pokrajini v novi državi lepo prihodnost. Za njun razvoj so bili dani razni stvarni pogoji: pogonska moč (Fala, Završnica), premog, bližina tržišč za oskrbo surovin, sposobno delavstvo, dobro organizirano denarnišvo. Dejansko je naša proizvodna moč rastla celo prvo desetletje.

Da smo bili industrijsko najrazvitejša pokrajina Jugoslavije, dokazuje statistika zavarovanih delavcev. Njih število je v desetih letih narastlo po letu 1919. od 25.000 na 100.000. Leta 1950. je bilo Slovencev v Jugoslaviji 8,5% vsega prebivalstva, zavarovanih delavcev pa smo imeli 16,5% od celotnega števila. Od vseh industrijsk. obratov jih je bilo v Sloveniji 15,2%. Prednjačili smo v lesni, fužinarski, kemični, usnjarski, tekstilni, papirni

* Priporočamo revijo zaradi zanimivih in aktualnih sestavkov.

Pesem slovenskega preporoda

(H koncertu Akademskega pevskega zbora v Ljubljani 3. IV. 1959)

(Nadaljevanje.)

Akademski pevski zbor sem poslušal na ljubljanskih in podeželskih koncertih, nekajkrat njegov prenos v tujini. Primerjajoč prejšnje sestave zbora z letošnjo mi zveni poslednja najbolj polno in izenačeno. Po prvih zamahih zbor začne živo muzicirati pod sugestivnim vodstvom svojega dirigenta in napeto prisluhne resonanci dvorane. To nebrzdano veselje nad improviziranim muziciranjem in ugodje ali neugodje teh pevcev nad akustiko lastnega tona v dvorani sem vedno opazil. In spet moram poudariti, da je bohotno naraščajoča kino-industrija pokvarila še tiste redke koncertne dvorane po Sloveniji, kar jih je bilo. Ako primerjam zvok Akademskega pevskega zbora ali Slovenske filharmonije v prejšnji in sedanjih dvorani ljubljanskega Uniona — kakšna nevshečna razlika! Prvotni ton ostane brez konsonance in resonance, akustika je na različnih krajih dvorane čisto drugačna, melodične črte in zvočni kompleksi so od pp—mf zastrti, ob pojačeni dinamiki razkrojeni v toliko zvočnih posebnosti, kolikor je izvajalec. Posnetki koncerta na radio-plošče so dali tale rezultat: pp in p mest plošča ne sprejema, mf kompleksi dajo oster ton, vsi ostali dinamični efekti se razkroje v hreščanje. Dvorana je zgubila toliko svoje prvotne akustične veljave, da ne ustreza več koncertnim pogojem. Podobna usoda je zadelo dvorano Filharmonije, ki je za koncerte večjega obsega tudi mnogo premajhna, vsi drugi prostori so za koncerte neprikladni, in tako je slovenska prestolnica postot discriminata rerum brez koncertne dvorane.

Takrat je rekel Žerjav, ta zgled politične neprednosti, da si bomo na severu začrtali sami svoje meje, in naša otročja lahkovnost in priskledniška miselnost nam jih je res začrtala — zato pa so tudi take. Zmagovateci nas po pravici niso poznali, niso mogli poznati. Kdaj so se pa brigali naši voditelji, da bi bili šli kakor Čehi v svet in ga poučili o nas? Kajti tisto navdušenje po zmagi nima vrednosti, pred bitko se je treba uvrstiti v bojno črto.

Narod, ki samo kima, nima cene, in njegove želje so brez teže. Vrtorepje se ni nikoli priborilo velikih stvari. A še manj si jih more pridobiti tisti, ki ne samo da se ne bi je zanje, ampak se celo v boju postavi onstran barikad.

Kajti naša politika se iz usodnih zgodovinskih napak in polomov ni prav ničesar naučila. Preprosto smo verjeli, da nam bodo Hrvatje priborili svobodo, ko jo bodo priborili zase, da jo bodo priborili tudi za nas, ki zanje nismo nič storili, če jih nismo v njihnem boju celo ovirali.

V tem je tudi bistvo ostre zavrtnitve »Hrvaškega dnevnika«. Hrvatje niso pri volji, da bi se bojevali za enakopravnost in avtonomijo tistih, ki jim ni, da bi se zastavili zanje, še več, ki celo javno izpovedujejo program, ki je pravi narodni avtonomiji tako hrvaškega kakor slovenskega naroda v osnovi in načelu nasproten. Za »samoupravo« pa, ki samobitnosti hrvaškega naroda ne priznava, ki bi ji torej unitarizem od primera do primera določal vsebino, za tako pa Hrvatom po pravici ni. Tako naj si pač drugi zataknejo za klobuk.

in še marsikaki drugi industriji, pod državnim povprečjem pa smo bili zastopani v živilski, rudarski in električni industriji. Tudi glede uporabe mehanske energije je Slovenija bila na prvem mestu. Njen delež na skupnem številu central (parnih, Diesel, vodnih) je znašal 54,6%, na skupnem številu KW pa 24,6%. Množica izrabljenih energij pa je znašala pri nas leta 1956. 50% skupne porabe v Jugoslaviji (okroglo 259 in pol milijona kWh nasproti 795 in pol milijona kWh).

V proizvodnji premoga je bil delež Slovenije 1929. leta 59%.

Glede industrijskih akcijskih družb v državi je delež Slovenije 7,8% (57 nasproti 729), glede glavnic pa 15,7% (okroglo 567 milijonov nasproti 4.155 milijonov).

Leta 1955. smo izvozili iz Slovenije v ostalo državo 51.155 vagonov. Od tega odpada na les 41%, na premog 50%, na kovine, mineralije, poljedelske proizvode, kemične proizvode, celulozo 26%, ostali 5% pa na razne druge proizvode kakor koloniale, manufakturo, rude, vozila, živino itd.

Razmeroma visok odstotek ljudi si pridobiva v Sloveniji kruh z obrtno-industrijskim delom, čigar proizvode vnovčujemo deloma doma, deloma pa jih izvažamo. V zameno kupuje Slovenija letno približno 8000 vagonov žita in še celo vrsto drugih živil, pa industrijske surovine. Vrednost iz-

Vzgojnemu delu svojega dirigenta se ima »Akademski pevski zbor« zahvaliti, da je dosegel stopnjo stilno zaključenih koncertov. Njegovi koncertni sporedi so nele pomembni za vrednejše spoznavanje našega glasbenega življenja, za našo, glasbeno ozko razgledano publiko-so z umetnostno vzgojnega vidika kar potrebni. S smiselno urejenimi in kvalitetno izvedenimi sporedi stilno pomembnih dob in osebnosti je mogoče stalno koncertno publiko korak za korakom vzgojiti ter jo pripraviti v razmeroma kratkem času, da bo rada poslušala novo muziko. Z redno vrsto stilnih koncertov izključno slovenske vokalne glasbe po najvažnejših krajih Slovenije je »Akademski pevski zbor stopil na čelo svojih vrstnikov; njegov zgled budi k posnemanju in vabi k plemenitemu tekmovanju.

Je pa še ena posebnost, ki označuje petje tega zbora; zaslišal sem jo določno že na njegovem prvem koncertu slovenske narodne pesmi. V mislih imam tisti čudoviti osnovni ton, ki je pristen le v materini govoric in preprosti narodni pesmi. Ta intimno vabljeni, pristno slovenski rodni ton mi zazveni iz pesmi »Akademskega pevskega zbora«, pa naj ga poslušam v domači koncertni dvorani ali v tujini po prenosu. Na to posebnost njegovega petja, ki jo smem imenovati tipično značilno, so me opozorili rojaki v tujini in tuji glasbeniki. Ti znajo razlikovati tipične značilnosti na daljavo in jih ceniti bolje kakor po večini poslušanja nevešča in malotnih meril vajena kritika naše doline šent-florjanske.

Nekoliko v skrbeh zaradi odgovora sem vprašal g. Marolta, kako sodi o naši glasbeni kritiki in ali ga ta kritika stvarno podpira v njegovih prizadevanjih za »Akademski pevski zbor«. »Pred leti sem že sklenil, da ne dam nobenemu časopisnemu komarju besedice odgovora«, me je suho zavrnil, »pa bodi ti, ako sva potem z vprašanji

menjanega blaga utegnē znašati 8 milijard dinarjev na leto.

Zastoj razvoja se je začel s svetovno krizo leta 1950. Slovenijo je ta huje zadelo ko ostalo državo. Razmere v ostali državi so se začele od leta 1955. naprej očitno boljšati, zlasti ker je posegla vmes državna politika. Slovensko gospodarstvo pa si ni več opomoglo.

Delež Slovenije na delavcih v Jugoslaviji je padel od junija 1950 do junija 1958 od 16,5% na 14,8%, v ostali državi je zaposlenost v tej dobi narastla za 18,4%, v Sloveniji komaj za 4%. V teku teh osmih let je industrializacija v ostali državi naraščala povprečno na leto za 2,5%, v Sloveniji le za 0,5%.

Donos podjetij v Sloveniji dokazuje, da zastajajo pri nas dobički sedanje konjunktore daleč za onimi iz dobrih povprečnih let pred stisko. Isto velja za denarni promet naših kreditnih zadrug. Ta je znašal v zadruzah, ki so včlenjene v Zadrugi zvezi in v Zvezi slovenskih zadrug v l. 1929. 9.566.700.000 din, v l. 1956. pa 5.886.900.000 din. Vlog je bilo pri istih zadrugah v letu 1929. 777.000.000 din, v letu 1956. pa 518.700.000 din.

Zmanjšanje denarnega obtoka je gotovo neugodno vplivalo na splošno gospodarsko življenje. Produkcija premoga je dosegla komaj 59,5% one iz leta 1929., produkcija papirja pa 67,1% nasproti istemu letu. Proizvodnja premoga v državi pa je že preseгла številke iz leta 1929. Zastoj Slovenije je torej očiten.

Pogled vneprej. Naš gospodarski razvoj se je ustavil. Kam gre zdaj pot? Navzgor ali navzdol? Razni Saviči so zavirali izpred leta 1950. ustanavljanje novih industrijskih podjetij, vendar nas to ni preveč v živo zadelo. Naša obrt in industrija sta nastali v prosti tekmi, ko so še neke naše prednosti in sposobnosti soddoločale. Te sposobnosti bodo odpovedale, čim bolj bodo zunanji vplivi in sile posegale v proizvodnjo. Kateri so ti vplivi?

1. **Selitev industrije** v južne kraje, ki ima poleg političnih nagibov svoj vzrok v tem, da ima tam industrija neke prednosti, kakor v oskrbi nekaterih surovin, v svoji legi v središču prodajnega območja, medtem ko mora slovenska industrija plačevati precejšnje prevozne stroške in se boriti z zamejsko tekmo, ki se poslužuje cenene vodne poti. Poleg tega si mora slovenska industrija vedno več surovin nabavljati v izvenslovenskih krajih in ima že pri dovozu teh surovin računati z višjimi dovoznimi stroški, ker nima vodnih poti na razpolago. Razen tega se težiče prebivalstva in s tem trga pomika vedno bolj proti vzhodu in jugu. Zamejski kapital se naseljuje v prvi vrsti v Belgradu, kjer znašajo občinske doklade na neposredne davke samo 20%, banovinskih doklad, ki znašajo v Sloveniji 95%, tam sploh ni. Nastajajoča prvotna kovinska industrija na jugu ima še to prednost, da ima premog in surovine v neposredni bližini. Za Slovenijo važna predelovalna kovinska industrija pa trpi zaradi tarifne politike železarsko-jeklarskega trusta.

2. **Poseganje države v gospodarstvo.** Sprožila ga je stiska kapitalizma. Država je skušala predvsem podpreti agrarno proizvodnjo, in sicer z urejevanjem državnega izvoza in uvoza. To je prišlo v prid seveda vzhodnim predelom države, medtem ko politika urejevanja cen ni vedno

pri kraju! Ako bi delavcev ne bilo, bi vi referenti, recenzenti in reporterji ne mogli živeti in nas moriti s svojimi razlagami o tem, kaj naj bi bilo, če bi bilo, kako naj bi bilo, da bi bilo. Od daleč gledate na glasbeno delo, zapeti seveda do nosu in čakate ugodnih razmer, da postanete važni. Lepo napišete za oči, da bo odgovornemu povšeči, med vrstami vam uhajajo nestvarne opazke, kar se vam pa tam ne posreči, popravljate po kavarnah med prijatelji. Rad vas imam in spoštujem vašo vztrajnost, no, še rajši se vas ogibam in berem vaše pisarije tako-le nekaj tednov post festum, da vidim, če ste iznašli kakšno novo uporabno formulo, ali skovali pristnejši izraz. Kritika smo imeli in mentorja: Gojmira Kreka, urednika Novih akordov. Svoje edino in izvrstno glasbeno glasilo smo zanemarili, da je prenehalo, vzor-kritiku smo ustavili delo, da je zagrenjen utihnil. Povojna kritika se je udingjala našim dnevnikom. Sleherni teh kritikov je aktiven glasbenik, ki podudnja svojo glasbeno smer, sliši in vidi le tisto, kar njemu godi in dostikrat tudi le to, kar je v skladu z dnevno politiko njegovega lista. Stvarna kritika se je ponajveč umaknila osebnemu mnenju, prijateljskemu repkanju, klikarskemu robbavsanju, cmokavzarskim senzacijam, površnemu dlakocepstvu in dolgočasni banalnosti. Padamo na črto Bleiweisovih Novic in Aleševčevega Brenclja. Tej karikaturi meri odgovornost tiskovni paragraf, kroje jo cenzorjeve škarje. Resen, preudaren glasbeni delavec ji niti ne sme več verjeti, da ga ne spelje na stranska pota. Kdo naj še upošteva kritiko, ki še svoje poročevalske dolžnosti ne izvršuje prav. Poznal sem poročevalca, ki je ocenil dva istočasna koncerta na oddaljenih krajih Slovenije. Poznam takšne, ki na poslano vstopnico sploh ne pridejo, zamude koncert ali ga predčasno zapuste. Ko smo o priliki naročenega koncerta zavoljo brezbriznosti prire-

ustrezala koristim Slovenije kot močno industrializirane pokrajine.

Kapital za ozdravljenje razrvanega denarnišva je država vzela tam, kjer ga je bilo največ na razpolago. Državni denarni zavodji so odsesali precejšnji del kapitalne moči Slovenije, povrnili pa so ga v obliki posojil znatno manj. Tako odpada za leto 1957. pri DHB na Slovenijo le nekaj odstotkov izdanih posojil, od PAB pa je bilo izdanih Sloveniji le 0.02% hipotekarnih kreditov. Nastop države kot denarnika torej naše proizvajalne moči slabi.

S pomočjo denarnih sredstev privilegiranih in kontroliranih denarnih zavodov se je mogla država vedno bolj uveljavljati kot podjetnik. Privojila si je in izpopolnila vrsto podjetij, ki so bila doslej prepuščena zasebni podjetnosti. Najznačilnejši njen predstavnik je težka železna industrija. Prav iz teh industrijskih panog si služi pri nas precej ljudi kruh. Težko se je molče sprijazniti z dejstvom, da država črpa denarna sredstva v veliki meri iz Slovenije, pa ustvarja s temi sredstvi nova produkcijska središča izven nje. Država je vložila samo v preteklem letu v pro-

duktivna podjetja 800 milijonov dinarjev, znano pa je, da Slovenija v zadnjih letih ni bila deležna nobenih državnih industrijskih investicij. Naravnost proti našim koristim je, da prispevamo države denarna sredstva za to, da na primer postavi moderno žičarno in željarno, zaradi česar naši obrati krčijo svoje delo. Ne obstaja torej samo nevarnost, da se naš gospodarski razvoj ustavi, ampak tudi nevarnost, da bomo gospodarsko nazadovali in področje naših proizvodnih moči zoževali.

Sklep. Razvojna stopnja našega naroda zahteva vedno večja sredstva za vzdrževanje njegove kulturne ravni, gospodarski razvoj pa kaže, da se bodo naša stvarna sredstva raje krčila kakor širila. Poseganje zunanjih sil v naše gospodarsko dogajanje postaja narodno vprašanje, za katerega reševanje moč posameznikov, podjetnikov, delavcev ne zadostuje. Nasprotnim silam, ki nas ogražajo, bomo mogli z uspehom zoperstaviti le urejene protisile. Razdrobljene gospodarske moči bo treba združiti in vpreči v jasn, določen gospodarski program.

Odločitev hrvaškega gospodarstva

Dne 20. maja t. l. so se na pobudo gospodarskih zastopnikov iz Osijeka sestali v Zagrebu zastopniki vseh gospodarskih zbornic s hrvaškega področja, to je irgovskih, industrijskih in obrtnih zbornic, brez ovira na njih sestav, iz Dubrovnika, Osijeka, Splita in Zagreba. Po posvetovanju so ti zastopniki hrvaškega gospodarstva soglasno sklenili, da se zaradi stalne in najožje zveze vseh zbornic s hrvaškega narodnega področja za vsa gospodarska vprašanja osnuje medzbornični delovni odbor, ki naj bi dajal smernice za skupno delo in skupni nastop vseh omenjenih zbornic. Obenem so vsi ti zastopniki soglasno sklenili, da ne bodo več sodelovali na skupnih konferencah vseh zbornic v državi, češ da sklepev teh konferenc oblastva niso uvaževala; vendar pa bodo hrvaške zbornice še nadalje sodelovale z ostalimi zbornicami v državi. Nadaljnji sklepi zahtevajo ustanovitev samostojnih zavodov v Zagrebu vseh državnih in od države pooblaščenih denarnih zavodov, tudi Narodne banke. V te zavode naj bi se takoj prenesla vsa aktivna in pasiva dosedanjih zavodov, kolikor se nanašajo na hrvaško narodno področje. Prav tako naj bi se osnoval v Zagrebu samostojen devizni zavod. V zvezi s tem se zahteva odprava Prizada kakor tudi Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine v današnji obliki, češ da ti ustanovi ne odgovarjata namenom, za katere sta bili ustanovljeni. Namesto odpravljenega naj bi se osnoval samostojen zavod v Zagrebu, ki naj bi kot organ ministristva za trgovino reševal vsa vprašanja izvozne trgovine s hrvaškega narodnega področja.

Sklepi zastopnikov hrvaškega gospodarstva so torej dokaj daljnosežni. Izvirajo pa iz pospeševanih centralističnih ukrepov zadnjih let in vsega sistematičnega centralističnega urejevanja v državi, ki je moralo že sedaj zapustiti v gospodarstvu zahodnih pokrajin take sledove, da je nujno moralo izzvati odločno reakcijo. To se je

zdej s hrvaške strani tudi zgodilo kljub vsem stvarnim in nestvarno premišljenim razlogom, ki so jih branitelji centralizma celo vrsto let mogli vzdrževati, seveda ne na korist gospodarstva zahodnih pokrajin.

Ob položaju, kakršen je ob jasni in odločni besedi hrvaškega gospodarstva zdej nastal, se samo po sebi vsiljuje vprašanje, kaj bodo na vse to rekli zastopniki slovenskega gospodarstva. O vprašanjih slovenskega gospodarstva se ob najrazličnejših prilikah mnogo piše in še več govori. Do določenih odločitev naši gospodarstveniki

Opazovalec

Narodni festival

Pretekli teden je bil v Belgradu že drugič narodni festival z namenom, da pokaže narodne plese v državi in da s tem dá potrebne pobude za zbiranje in ohranitev narodnega blaga. Na festivalu so nastopile različne plesne skupine iz raznih delov države v narodnih nošah, med njimi tudi skupina slovenskih deklet iz Bele Krajine. Nič bi ne bi bilo k takim prireditvam pripomniti, ako bi ne bile vzbudile žalostnega spomina na podobno prireditev festivala, ki jo je najprej priredila Ljubljana, pa je nadaljnje prirejanje nemarno opustila. Pomanjkanje iniciative v tem pogledu postaja vedno očitnejše pri nas, posebno za podobne prireditve, ki bi mogle v resnici dati pomembno pobudo za obuditev zanimanja za slovenske narodne plese, širšemu občinstvu docela nepoznane. Če pripomnimo, da se je v Ljubljani vršila pred nekim časom celo anketa, ki naj bi skušala pognati vprašanje prirejanja raznovrstnih prireditev v Ljubljani, važnih s tujsko pro-

Kadar nameravate potovati v tu- in inozemstvo, pišite po program na naslov

Izletna pisarna Okorn

Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 5

Organiziramo društvena potovanja. Na razpolago udobni izletni avtobusi za skupine od 25 — 45 oseb.

vseh dvajset let niso prišli, vse rajši so vzdrževali umišljavo o boljši mogočnosti gospodarskega razvoja v centralistično urejeni državi, ki pa je prav v zadnjih letih ob splošnem nazadovanju doživela žalosten polom. Dvomi o vsebini slovenskega gospodarstva, katerega pojem sam se je skušal s teoretiziranjem maliti in celo zanikati, so dovedli do sedanjega nevzdržnega zastoja, medtem ko dogodki zadnjih let sami potrjujejo pravo vsebino pravih slovenskih gospodarskih prizadevanj in obstoj slovenskega gospodarstva kot takega, ako kaže gospodarska bilanca slovenskega področja splošno nazadovanje in s tem ukazovalno kliče po ukrepih, ki naj omogočijo razvoj. Konkretnih gospodarskih organizacijskih nalog slovenskega ozemlja zastopniki našega gospodarstva dozday še niso rešili in to tem manj, čim bolj so se prizadevali, reševati začasna gospodarska vprašanja v okviru škodljive centralistične ureditve v državi in s tem, da so se v taki po njih mnenju neizogibni podreditvi najvažnejših življenjskih vprašanj prizadevali, pridobiti si drobtinice. Ob odločitvi hrvaškega gospodarstva čakamo tudi odločitve slovenskega gospodarstva. Zastopniki slovenskega gospodarstva imajo sedaj besedo, ki mora priti o pravem času, da je ne prehitite — politiki.

metnega vidika in nič manj z narodnega stališča, z mrtve točke, je tembolj žalostna ugotovitev, da se s te strani ni dozday še prav nič ukrenilo, da bi se zdramila obupna zaspanost in mlačnost, še bolj pa pomanjkanje vse iniciative za živahnije te vrste delo v tem času.

Slovenski kmet in jugosloveni

Potem ko je jugoslovensko nacionalstvo pahnilo našega kmeta v prepad, pa pretaka bridke solze nad njim. In tako vzdihuje tudi »Jutro« v uvodniku »Za našo vas«:

Porazne ugotovitve o socialnem, zdravstvenem, gospodarskem pa tudi o kulturnem in moralnem stanju naše vasi prinašajo zdravstvene, publicistične in tudi politične publikacije Prisljeni smo, da resno vzamemo na znanje to, kar pišejo: Žgeč o Halozah, Möderndorfer o vasi na Dolenjskem, Kerenčič o Jeruzalemskih gorica, Bilimovič o agrarni strukturi Slovenije, dr. Pirc o zdravju na vasi in o prehrani prebivalstva, baš o življenjski ravni kmeta. Samo suhe ugotovitve so to, ki pa so čisto ostre, tako da režejo v srce in nam v obraz potisnejo žalost, v dušo pa spoznanje: naše podeželje hira in propada.

Če bi bilo »Jutro« vse tiste publikacije, ki jih bojda »resno jemlje na znanje«, pazljivo prebralo, tedaj bi bilo videlo in spoznalo, da so ena sama huda obtožba jugoslovenstva, njegovega centralizma, korupcije in hegemonizma in seveda tistih ljudi in sestavov, ki so mu pomagali do zmage. Tudi za povprečno presodnega človeka je bilo že takoj ob sprejemu vidovdanske ustave očitno, da pomeni vidovdanstvo za našega kmeta pogin. Treba mu je bilo samo površno primerjati pridelovalne pogoje na jugu in pri nas. Sicer pa so se tega tudi jugosloveni od vsega začetka zavedali. Toda govorili so takrat, da si bo pač Slovenija pomagala z obrtjo in industrijo, ki bosta zlahka sprejemali presežek podeželskega prebivalstva. Do danes nam pa jugoslovenstvo ni samo uničilo kmeta, uničilo nam je tudi industrijo, in kar je je še ostalo, ugiba samo, kako bi se čimprej preselila iz Slovenije spričo čedalje večjih davščin, ki jih mora ravno Slovenija v največji meri plačevati.

Spričo vseh teh dejstev res ni težko presoditi odkritosrčnost in namero tehle besed:

Razmere na vasi so take, da morajo vzbuditi vesplošno zaskrbljenost in izsiliti najkrepkejšo protiukrepe. Lepo je biti optimist, greh pa bi bil, ako bi s tem hoteli opravičevati svoje bredelje ali nepoznanje stvarnosti. Nataliteta pada, ljudstvo se slabo hrani, koruzni kruh in krompir sta mnogokje njegova glavna hrana. Zdravstvo na vasi je čisto več kot primitivno. Tisoči in tisoči nimajo dovolj jesti, ogromno je število tistih, ki morajo v tujino, kar v večini primerov ni ugodno za njihovo narodno zavest. Dolga armada viničarjev je kakor en sam raztegnjen skelet.

Ko že »Jutro«s tolikim poudarkom govori o »najkrepkejših protiukrepih«, bi človek pričakoval vsaj približno določene označbe teh protiukrepev. Kakor zmeraj ob takih priložnostih, se

diteljev in skrajno pičle udeležbe odpovedali svoj nastop, je zapisal glasbeni poročevalec: Ob nabitom polni dvorani je APZ imenitno odpel svoj spored. Glasbenemu kritiku, ki nam je Gallussa razlagal matematično in trdil, da nismo izbrali ravno najboljših njegovih skladb, sem moral pred zborom in poklicnimi tovariši dopovedati, da pozna le eno izmed Gallusovih del ter da so zanj poslušali in mislili — prijatelji. Slej ko prej sem prepričan, da bi bilo za umetnost koristnejše in družabno socialnejše, če bi se poročevalske vstopnice poklonile glasbe željnim, ki si kulturnih dobrin ne morejo kupiti, ne pa sitim in dolgočasnim komarjem. Trdim, a pravičnim očitkom nisem ugovarjal; prepričan pa sem, da zadenejo ob gluha ušesa.

Ne čudimo se, da je »Akademski pevski zbor« s svojimi nepretgnimi, efektivno dvigajočimi se koncerti osvojil tisto občinstvo, ki ljubi lepo in predvsem našo pesem. Poklican in dolžan je, da nam v nekaj letih z istim uspehom zapoje tudi našo najmodernejšo. Ta bo od nas zahtevala tanjšega poslušanja, od pevcev pa še vestnejše tehnične pripravljenosti in napete poglobitve. Ne bo težko zboru, ki nam je tako živo podal Tomčeve »Voznico«, »Hajduka Veljo«, »Pegama in Lambergarja«, Gallusov »O bone Deus«, Kogojev »Requiem«, Ukmarjevo »Čukovo ženitev«, uvesti nas v svet naše nove muzike, ki je doslej naši publici zaklenjeno kraljestvo.

Vsestranski uspeh »Akademkega pevskega zbor« je gotovo tudi odvisen od posrečene reklame in spretnega upravnega vodstva, ki prireja koncerte v lastni režiji. Poslevoedčega odbornika g. Trampuža sem vprašal, zakaj ne režira koncertov »Akademkega pevskega zbor« koncertna poslovalnica »Glasbene matice«. »S Foersterjevim koncertom smo se postavili na lastne noge,« je hi-

tel agilni tovariš. »Zbor, ki ne sme računati na nikakršno podporo, mora skrbno paziti na sleherno postavko v svojih izdatkih, ki jih krije le iz dohodkov svojih koncertov. Za zadovoljiv tvorni uspeh enkratnega našega koncerta, ki naj omogoči vse naslednje, je filharmonična dvorana Glasbene matice še enkrat premajhna.« Kako je vplivala na »Akademski pevski zbor« produkcija gojencev konservatorija »Glasbene matice«, ki se je vršila v filharmonični dvorani zvečer neposredno pred vašim koncertom v Unionu? V kakšnem razmerju živite akademiki s konservatoristi? »Nekaj dni pred našim koncertom,« je pojasnil g. Trampuž, »so nas g. Dermelj in sodelujoči posredno naprosili, naj bi zavoljo boljšega uspega njihovega komornega koncerta v filharmonični dvorani, ki ga je koncertna poslovalnica »Glasbene matice« postavila na isti datum z našim koncertom, »Akademski pevski zbor« preložil svojo prireditev. Ker najete unionske dvorane brez škode nismo mogli več odpovedati ter smo bili svojim členom zavoljo njih študijskih dopustov in zaposlitve za termin 5. aprila obvezani, smo morali prošnjo odkloniti. Prireditvev konservatorija je notranja zadeva njegovega vodstva; škodovala nam ni v nobenem oziru, čeprav so se o tem slišali glasovi iz občinstva. Resnici na ljubo pripominjam, da nam je pokojni ravnatelj našega konservatorija M. Hubad vsestransko rad pomagal. Obiskoval je naše vaje, naše koncerte je uradno priporočal svojim gojencem in jih tudi vedno osebno počastil. Bil nam je dober glasbeni oče, ki nas je akademike neprestano vzpodbujal k skupnemu delu s konservatoristi. Zato je bilo v naših vrstah vedno lepo število njegovih gojencev pevcev in dirigentskega naraščaja. Vezalo nas je skupno delo in ljubezen do naše glasbe, ki je bila Hubadu tako pri srcu.«

(Dalje prihodnjic.)

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

tudi to pot raje izgublja v splošnih in puhlih besedah, govori o socialni in drugi zakonodaji, čeprav dobro ve, da vsaka taka reč stane in da zlasti danes še misliti ni, da bi drugi stanovi mogli k sedanjim bremenom prevzeti še skrbi in bremena za kmeta.

Sicer pa, naš kmet si bo že pomagal sam. Samo ne ovirajte ga pri njegovem delu. On potrebuje samo mogočnost, da lahko svoje pridelke prodaja v pravičnem razmerju s stroški in trudom, ki jih je položil vanje. Zato pa ni treba drugega, kakor da je slovenskemu gospodarstvu dana priložnost in mogočnost, da se razvija, to se pravi, da mu ni treba plačevati leto za letom do treh četrtn milijarde zato, da se s tem njegovim denarjem podpira gospodarstvo drugje in da se to še posebej podpira zato, da slovensko uničuje.

Z drugimi besedami se pa to pravi, da je treba odstraniti vse te ovire, korenito, brez obotavljanja in obzirnosti. Te ovire so pa jugoslovensko nacionalstvo. Ko bo zginilo, tudi njegovo delo, centralizem-unitarizem, ne bo imelo več obstanka.

In takrat bo naš kmet spet lahko dvignil glavo.

Brez ponosa

Gospod senator dr. Grga Andjelinović je nam Slovencem znan kot nasprotnik slovenskega jezika in torej slovenskega naroda. Za izzivanje je imel že, da so si upali slovenski bolniki med seboj govoriti slovensko, in dajal jim je svoje jugoslovensko-hegemonistične, to se pravi velikosrbske nauke v duhu Narodne Odbrane in njenega Petra Bulata.

Te dni je zborovala jugoslovanska »omladina« iz dravske banovine v ljubljanski kazini, torej v tisti hiši, ki je bila pred vojno zbirališče ljudi, ki so Slovence prezirali, če ne naravnost sovražili, in ki so zahtevali v imenu avstrijskega državnega »edinstva«, da se slovenščina na slovenskih tleh zapostavlja in spodriva, dokler ne bo v korist nemščine popolnoma spodrta.

Zdaj pa beremo v »Jutru«, da je »omladina« JNS v tej isti Kazini »viharano pozdravila« senatorja Andjelinovića in da so njegova »iskrena in krepka jugoslovenska izvajanja sprožila vihar navdušenja in odobravanja«.

Drugega res ne moremo reči, kakor to: nikjer na svetu bi ne bilo mogoče, da bi sploh pozdravljali človeka, ki bi bil kedaj žalil največjo svetinjo narodovo.

Mar se je res habsburška hlapčevska miselnost že tako globoko zarila v naše duše, da takih stvari niti ne čutimo več? Skoraj bi človek tako mislil, če gleda ne samo na taka, ampak tudi na druga dela našega političnega »vodstva« vseh jugoslovenskih barv.

Ne, vsa ta naša »vodstva« nimajo z našim narodom že davno nič skupnega več. Od zunaj so mu postavljena. In odpadla bodo, ko tega zunanega pritiska ne bo več.

A v tem je naše upanje, naša vesela vera v prihodnost.

Dve novi državni tovarni — pa ne pri nas

Na predlog ministra za gozde in rudnike je sklenila vlada, da ustanovi dve veliki tovarni za celulozo, in sicer eno v Bosni med Zenico in Zavidovičem s kapaciteto 20.000 ton, drugo pa med Ogulinom in Vrbovskim s kapaciteto 25.000 ton.

Tovarni se bosta seveda sezidali iz javnega, torej v veliki meri tudi slovenskega denarja. V Sloveniji se pa kaj takega ne napravi, navzlic temu, da po eni strani največ prispevamo v državne blagajne, po drugi je pa ravno pri nas brezposelnost najhujša. Pri tem bi spet kedaj opozorili na dejstvo, da se bo ena, in sicer celo večja od obeh tovarni postavila v banski Hrvaški. To dokazuje vnovič, kako je jalova trditev naših oportunistov in drugih ljudi hlapčevske miselnosti, ki razlaga škodljivost opozicije, češ sicer ne bomo nič dobili. Uspeh je pa nazadnje zmeraj ta, da dobijo Hrvatje razmeroma mnogo, četudi ne vsega, kar jim gre, mi pa samo tu pa tam kako drobtinico, zaradi lepšega in zaradi strankarske reklame.

Sicer je pa že tako na svetu. Kdo se bo še trudil za naklonjenost ljudi, na katerih ponižno vdanost se lahko vsak čas in pod vsakim pogojem zanesel!

Še tole naj omenimo. Stavba obeh tovarni bo veljala nad 90 milijonov dinarjev. K tem bo pripredala Slovenija vsaj 18 milijonov, torej znesek, za katerega bi si lahko doma postavili prav lepo tovarno in zaposlili prav lepo število nezaposlenih svojih ljudi. In zlasti bi bila taka celulozna tovarna primerna za nas, ker imamo zanjo surovine — les! — doma in ker bi se zanjo lahko porabljal za izvoz neprimerni les. Tako bo pa končni uspeh samo ta, da bo spet naše gospodarstvo za lepe denarce revnejše.

Seveda, zakaj pa smo dali jugoslovenstvu oblast!

Konec »državnika«

»Samouprava« piše dne 21. tega meseca:

Zadnji trije meseci pomenijo dobo popolnega političnega premirja v Jugoslaviji. Stranke in politična gibanja vodijo danes politiko strpnosti in dobre volje. Družijo se napor in moči, da bi se popravile politične razmere v državi in uveljavila normalna atmosfera.

Zadnje tri mesece — to se pravi, odkar je odšel iz vlade dr. Milan Stojadinović, predsednik in duhovni oče JRZ, je prišel pravi dobri duh nad našo državo.

A še pred tremi meseci je hvalila »Samouprava« dr. Stojadinovića, ki da je prinesel Jugoslaviji srečo in mir in blaginjo in vso podobno državniško robo.

V zvezi s to »Samoupravino« zatajivijo njene bivešega duhovnega poglavarja naj samo še omenimo govor ministra Vojka Cvrkića na banovinski skupščini JRZ za donavsko banovino. Ta je naravnost priznal, da so hodili pripadniki JRZ po krivih potih, ko so gojili kult dr. Stojadinovića, namesto kult stranke in da je nevarno, če se taki ljudje sami rinejo v ospredje.

V Belgradu zidajo

V Belgradu so te dni začeli zidati novo gimnazijsko poslopje. Ker se zida v Belgradu, nosi stroške za stavbo seveda država.

Na vse to je treba pri takih priložnostih zmeraj znova opozarjati, ko se pritožujejo jugoslovenci nad samoupravnimi dajatvami, ne povedo pa, da so jih prav oni s svojim nacionalnim centralizmom dejansko omogočili in uvedli. Kajti, če bi centralizma ne bilo, bi tudi dvojne mere pri razdelitvi javnega denarja ne bilo. Tako bi tudi Belgrad moral plačevati samoupravne dajatve, in bi bile povsod približno enake. S tem bi pa zgubil Belgrad privlačno moč za našo industrijo, in gospodarstvo bi se moglo razvijati tudi pri nas.

Toda naj so tudi vse te stvari desetkrat, stokrat dognane in jasne, pri prvi selitvi kake domače industrije bodo jugoslovenci spet zajavkali nad samoupravami, ki da so s svojimi čezmernimi dokladami pognale domačo industrijo čez domači prag, stokali bodo od prevelikega usmiljenja nad ubogimi slovenskimi brezposelnimi, ne bodo pa črhali niti o tem, da je edini vzrok vseh teh dajatev nacionalni centralizem, a še manj o tem, da so državne davščine desetkrat večje od samoupravnih.

Enotnost Evrope

Dne 17. t. m. je govoril v Parizu prejšnji prvi lord admiralitete (angleški mornariški minister) o »prihodnosti Evrope«. Iz njegovega govora posnenamo po nemškem emigrantovskem listu »Pariser Tageszeitung« tele ugotovitve in misli:

Kdor živi na evropski celini, bo le težko prav cenil

pomen prevrata, ki se je izvršil v štirih mesecih v angleški politiki. Prvič razumevajo državljani Anglije, da so državljani Evrope, in pripravljani so, nastopiti za pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz te nove lastnosti. Za zmeraj je minil čas, v katerem bi ostali Anglija in Francija pasivni, kakor sta bili v 18. stoletju in skoraj ravnodušno gledali na delitev Poljske.

Naloga, dolžnost, poslanstvo obeh velikih demokracij Zahoda je, da obnovita red in mir na celini. Naši zavezniki pri tej nalogi so vse male države, ki se obračajo na nas in nas prosijo navodil in varstva. Naši zavezniki so tudi prebivalci vseh dežel, ki žele in hrepene po dobroti miru in prednosti svobode.

Mali zapiski

Duh svobode

Tednik »Hrvatsko jedinstvo«, ki izhaja v Varaždinu, priobčuje sestavek o sporazumu, v katerem opisuje boj z Madžari za svobodo Hrvatov, omenja dalje, kako se je Evgen Kvačernik uprl zoper Avstro-Ogrsko, ko je videl, da v njej hrvaški narod ne pride do pravice in svobode, in končuje:

Mi Hrvatje mo že bili brez svobode, toda nikoli nismo bili zoper svobodo. Nam so gospodarili drugi, toda mi nismo nikoli jemali drugim svobodo. Nas so preganjali, trpinčili, mučili in ubijali, mnogo naših velikih ljudi so usmrtili, toda nikoli nismo zapuščali zastave svobode, in naš duh je bil zmeraj, je danes in bo zmeraj duh svobode. V tem je naša moč in naša veličina. In zato je naša bodočnost odkrita in jasna.

Naša gospodarska politika

O načinih našega izvoza piše »Trgovski list«:

Pri nas se izvoz »pospešuje« na čisto posebne načine. Navadno se pospešuje na ta način, da se izda nova uredba, ki redno uvaja novo takso za izvoznike. Uradno se navaja, da se uvaja nova taksa le zato, da se ustanovi neki fond, iz katerega se bo pospeševala ali domača proizvodnja ali pa izvoz dotičnega predmeta. Dejanski in takojšnji nasledek te nove uredbe pa je, da se z njo obremenjuje izvoz in da ima naš izvoznik še težje stališče na tujih trgih. Znano je vendar, da večina držav podpira svoje izvoznike z izvoznimi premijami, poleg tega pa jim dovoljuje še druge ugodnosti, kakor znižano prevoznino, kreditne ugodnosti itd., pri nas pa mora izvoznik plačevati posebne takse, vrhu vsega pa še poseben davek v obliki nižjih tečajev za odstopljene svoje devize. Naravni nasledek vsega tega je, da zgublja naš izvoznik konkurenčno sposobnost.

K temu bi mi dodali samo to, da so te pristojbine za razne predmete zelo različne. Tako so na primer zelo nizke za nekatere predmete, ki jih v nekaterih pokrajinah mnogo pridelujejo.

Nerazveseljiva opazovanja

Pod tem naslovom beremo v »Večerniku«.

Vsak čas vidimo, kako v Celju s postaje peljejo cele skupine bednih brezposelnikov, ki jih iz Zagreba in drugih krajev po odgonu pošljejo v Celje, od koder jih potem razpošljejo v njih domovne občine. Tudi v sredo dopoldne smo videli tak pogon, ki pa je na opazovalca napravil prav čuden vtisk. Med bedniki, ki so bili vsi uklenjeni po dva in dva, sta bila tudi dva mlada fantiča.

Eno za drugim

Iz Lendave se je preselila pletilnica Blau in Bartoš na Hrvaško. Zaposlovala je okoli 160 delavcev in delavk.

Ugotovitev in pojasnilo

Prejeli smo:

Ob smrti svojega brata Mirka Potokarja ugotovljam naprotilj izjavam, ki so se nahajale v dnevniku »Slovenec« ob priliki njegove smrti:

Ni res, da so ga »prejšnji nasilni režimi« pregnali v službo v Južno Srbijo in da bi mu bilo »to strlo živce«, tako da je moral izstopiti iz sodne službe ter si poiskati drugih zaslužkov. Res je, da je sam prošil za službo v Južni Srbiji. In res je tudi, da je ni dobil ne od prejšnjega ne od sedanjega režima, četudi je bil »eden najbolj nadarjenih fantov« itd. ter celo predsednik Akademске zveze.

Cita Potokar.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

VLOGE

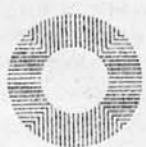
na knjižice in tekoče račune obrestujejo najugodnejše

POSOJILA

dajejo proti zadostnemu kritju

VREDNOSTNE PAPIRJE

kupujejo, prodajajo, lombardirajo in posojajo

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

LJUBLJANA • MARIBOR • CELJE • KOČEVJE